

NYITOTT ABLAK

VÍGH RUDOLF

Gyermekkorában volt egy lovuk, ahhoz vonzódott életében eddig legjobban. Arcával simogatta selymes szőrét, s ébren álmodott róla mesés dolgokat. Később lányt is kívánt így álmodni, de mindig volt valami erősebb a hétköznapokban, ami kínosan ébren tartotta, és végérvényesen poharába csöppentett egy életre szóló, keserű, nyirkos apróságot. Aztán nagyon meggondolt mindent. Ha szépen megborotváltkozott és ünneplő ruhát öltött magára, akkor még valahogy megvolt a cifra gondolatokkal, de ez nagyon kimerítette. Valójában sohasem szabadult meg attól, hogy a háború után kedves lovát szaláminak töltötték és megették az emberek.

— A bíróságot én nem tudom elviselni — mondta már harmadszor a felesége, akit ő csak Máriának tudott szólítani, de leginkább úgy fogalmazott, hogy ne keljen még nevet se mondania. — Intézd el, hogy engem ne rángassanak a bíróságra. Semmit nem kérek, csak ezt az egyet intézd el.

— Minek?

— Ne kezdjük megint feszegetni. Itt éget minden, el akarok menni!

— Ahhoz nem kell bíróság.

— De el is akarok válni, törvényesen, hogy ide ne kössön semmi. Ki akarom töröltetni ezt a szakaszt az életemből, és megpróbálok ott folytatni az utat egyenesen, ahol lekanyarodtam róla, melléd.

— Vannak jó ügyvédek.

Az asszony újra elmondta mindazt, amit már napok óta igazgatott, de már nem hevesen, inkább panaszkodva. Neki idegen volt ez a hang, nem is értette mindjárt, hogy honnan fakad, de amikor nem folytatta, csak sóhajtozott, akkor felröppentek agyá-

ban a legszelídebb madárkák, és nagyon sajnálta az asszonyt. Egyre csak azt szerette volna megkérdezni tőle, hogy most hogy van. Valahogy így: „Jó napot! Hogy van?” Aztán elhessegette az esztelen madárkákat, és végigsimította homlokát. Egyedül akart lenni.

— A földet beadod a szövetkezetbe, abból szűkösen megélsz. A ház körül meg majd megoldod valahogy... Én nem csinálom tovább. Értsd meg, hogy nem csinálhatom...

— Megértem. Hiszen megmondtam: elmehetsz amikor tetszik, én nem tartalak vissza. Miért nem mész már?

— Örültség volt feleségül menni hozzád. A szolgálód is lehettem volna, ha már bűnhődnöm kellett.

— Kizárólag te akartad így, jól tudod. Még a kórházban megmondtam, hogy nincs szükségem a házasságra. Azt mondod, bűnhődnöd kellett? Te akartál „bűnhődni”, csaknem ki is mondtad, hogy fel akarod áldozni magad.

— Igen, hogy jóvátegyem azt, amit jóvá kell tennem. Akkor még nem tudtam, hogy semmit sem lehet törleszteni. Az élet kereke könyörtelenül forog tovább, s átmegy a mocskos folton is. Nincs mosdás meg tisztálkodás, menni kell tovább, előre. Az idő orvosol.

— Akkor ne siránkozz. Ne törődj a földdel meg a szűkös jövedelemmel. Egyáltalán, miért fontos az?

— De valamiből csak élned kell. Tudnom kell, hogy miből élsz, elvégre én vagyok a felelős...

— Tisztáztuk már, hogy nem vagy felelős semmiért! — mondta hűvösen, és tapogatózva végignyúlt a heverőn, mert örvények indultak körülötte. Régen egyszer a szántóversenyen érezte így magát, amikor megszerezte az első helyet, s az ünneplő, részeg tömeg a nyakába akarta nyomni koszorú helyett a mosdó üvegtelen kis ablakkeretét, de az ügyetlen kezek úgy az orra csontjára vágtak vele, hogy mézédés émelégés ömlött el keblében, s eszeveszett, sebes örvények vákuuma húzta lefelé a fellegekből. Aznap este nem ment el a termelők báljára, pedig a lányok pirosuló arccal várták. Különösen Magda, a fonólány várta széles mosollyal, de az ő kedvéért sem ment el, inkább a gépeket piszkálta a fészkerben. Akkortájt nagyon ki volt békülve azzal, hogy egyedül él, hogy se apja, se anyja, s valahogy abba a kellemes függetlenségbe vágyott most, az árvaságba, amelyben az embernek tényleg nincs senkije, és az ellenkezőjét még csak rá sem lehet fogni.

— Tőled akarom hallani, hogy menjek el. Ordíts rám, zavarj, verj meg!...

— Minek?

Egyszerre erővel aludni akart. Fent valahol színes karikák fogózkodtak, s szalagok lebegtek, mint mikor Magda, a fonólány a népi táncsoport próbája után lekapta fejről kalapját és elszaladt vele. Hányszor végigpergette képzelete fogaskerekein ezt a filmet, hányszor látta iramodni fehér lábbal a lányt puha réten le, a távolba, kezében a szalagos kalappal, ő meg utána, hogy: „Megállj, te, megfoglak!” A lány meg vissza: „Nahát, nem is tudtam! . . .” S a film nem volt tovább, pedig hány éjszakán át tartott. Valójában Magda a széksorok közt futott a kalappal, de csak a terem feléig. Ott megállt, s amikor látta, hogy ő nem ugrik utána, hanem mered maga elé, akkor szépen visszafordult, és restelkedve adta vissza a kalapot. Az előtt nemrégén haltak meg a szülei, rájuk gondolhatott a fonólány, mert irtózatossá sajnálattá szellett a szemében. Arra már nem mert gondolni, hogy később Magda miért ment volna hozzá feleségül, de hozzáment volna biztosan, hiszen már a menyasszonya volt. Lehet, hogy még később is sajnálta árvaságáért.

Mária csendes sírását hallotta, s még jobban erőltette az alvást. Nagyon fülledt volt a levegő a szobában, szinte meg lehetett fulladni bent. Gondolatai zavaros álommal vegyültek. Lassan kerékpározott a szürkületben. Lehet, hogy arra gondolt, hogyan rendezze a rámaradt gazdaságot, lehet, hogy az incselkedő fonólányra, akit néhány nap múlva feleségül vesz, mert asszony kell a házba, de az is lehet, hogy éppen nem gondolt semmire, csak kerékpározott a szürkületben, amikor irtózatossá ütés érte a homlokán, s arcán leomlott a forró láva. Karját behajlítva most is szemére szorította, s szinte érezte a sikító, éles fájdalmat az arca közepén, mint a kórház éterszagú szobájában, amikor magához tért. Öt éve már, hogy kerékpározott a szürkületben, s azóta majd meg fullad ebben a fülledt szobában.

Tizenöt éves volt, amikor meghalt az apja, húsz, amikor az anyja is utána ment. Rámaradt a tizenkét hold föld gondja-baja. És nekiveselkedett. Nem érezte magát egyedül, nagyon szerette a gépeket, de asszony kellett a házba, és elment Magdához, a fonólányhoz, aki nagy szemmel nézett rá. Május elsejére beszélték meg az esküvőt, mert előbb el kellett ültetni a kukoricát. A népi táncsoportba már nem járt, hanem olykor beszaladt kerékpáron a faluba. Visszafelé mindig átvágott egy üres telken, hogy hamarabb érjen haza. Otthon érezte igazán jól magát. Közvetlenül az üres

telek mellett valami rokkantak laktak, akiknek a lányuk tanítóképzőbe járt Szabadkán. Az esküvő előtt egy este nagyon nyomta a pedált hazafelé, csakhogy a tanítóképzős lány éppen hazajött, rendbe szedte rokkant szüleit, mindent kimosott, s mivel nem volt elég hely teregetni, a kerítésről levette a tüskésdrótot, a szomszédos üres telekben két fa közé kifeszítette, arra teregette a vizes ruhát. Ő az ütés pillanatában mintha fehér lepedőt látott volna, de nem állíthatja határozottan. Arra azonban emlékszik, hogy amikor a kerékpár kihullott alóla, úgy maradt lógva a tüskésdróton, mert ahogy a vér elöntötte az arcát, két kézzel megmarkolta az istentelen tüskéket. Aztán azt mondták neki, hogy nyugodjon meg, jó helyen van, de nem nyughatott, mert az éterszag nagyon zavarta. Az orvosok sokat diskuráltak körülötte. Egyszer eljött Magda. Beszélt a főorvossal, és soha többet nem jött. Már csillapodott agyában az égés, amikor valaki leült az ágya szélére, és megfogta a kezét. „Én vagyok az oka... Kötelességem gondoskodnom rólad...” Még azon a nyáron feleségül vette a tanítóképzős lányt, Máriát, aki azóta mindent elrendez körülötte, mint a rabszolga.

Fojtó álomban gondolta végig az egész hangtalan kint, az öt sötét évet, a szótlanságot és a munka neszét körülötte. Olykor nagyon sajnálta, hogy legalább egyszer miért nem bámulta meg alaposan a tanítóképzős lányt, mert csak úgy futólag ismerte, úgy, hogy na, van. De ez az érzés nem soká gyötörte, mert leginkább a gépekre szeretett gondolni. Most is csak azért zökkent ki a kerékvágásból, mert Mária hangosan is viaskodni kezdett magával. Az élethez való jogát kéri. Igaza van, elhamarkodta a házasságot, fiatal volt, és gúzsba kötötte az a tüskésdrót. Bűnhődni akart, és vezekelt a sors előtt. Megbűnhődött, most életet követel magától. Pedig minden Mária akarata szerint történt. Azt mondta, össze kell házasodni, mert a falu előtt másként nem gondolhatja, de megeskette, hogy habár a törvényes felesége lesz, hozzá egy ujjal sem ér. Amit fogadtak, mindketten megtartották. Fiatalok voltak, és két külön világban ültek a fülledt szobában. Ő határozottan szerette a magányt, de Máriában hangtalanul összetört valami.

Gyöngyök ültek ki homlokára, és erősen viaskodott valamivel. Úgy tűnt előtte, Mária copfos, szőke lány, aki kék szemmel nézi a népi táncsoport pergetőjét. Magda meg villogó fehér testtel leszaladt a domboldalon. Ő barázdát húzott éppen fent a dombon, azt figyelte, hogy szép egyenes legyen, nem törődött a kalapjával meg a póre lánnyal. Mégér az egy kalapot, hogy elmenjen a csupasz

nősténye! A szőke lány aztán elindult az eke után, s apró ujjaival szétmorzsolta a rögöket, hogy a magnak puhább ágya legyen. Ő ráfeküdt a traktor sárhányójára, úgy célozta a barázdát, s mit lát, ott áll Magda a traktor előtt csípőre tett kézzel, ruhátlanul, fején a szalagos kalappal, és nevet, nevet, velőtrázóan nevet. Átzuhan a sárhányón, és az ekevasak jól összekaszabolták.

Kellemes friss levegő tódult a szobába, s lehűtötte homlokán a gyöngyöket. Könyökére emelkedett a heverőn, úgy szívta magába az éltető levegőt. Hallotta a vesszőszékben Mária mozdulatlanságát.

— Te nyitottad ki az ablakot?

— Én.

— Nagyon jól tetted. Megfullad az ember ebben a fülledt szobában.

— Azért nyitottam ki.

— Nem mentél el?

— Nem.

— Azért, mert vak vagyok?

— Azért, mert vak vagy.

Visszajettette fejét a párnára. Egyik keze lehullott az alacsony heverőről a padlóra. Az koppant, aztán soká csend volt. Kedvenc lovára gondolt, aminek selymes szőrét arcával simogatta. Egyszerre felcsapott benne az óceán, s toronymagas sziklákat vitt el az útból.

Mária melléje lépett.

— Sáppadt vagy. Rosszul érzed magad?

Ingatta fejét, s égő arcára szorítva tenyerét suttozta:

— Milyen a hajad? . . .

Mária torka elszorult, és ziláló vihar ingatta meg.

Mindkettőjüket soká rázta a zokogás.

Mária selymes haja a férfi arcához ért, aki az érintésre szelíden megsimította, és elsőnek szólalt meg:

— El kell menned. Nem élet ez így!